

МЕНЕДЖМЕНТ

УДК 658.152:330.322

JEL Classification: G11

DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.30.2024.313039>**Польова Н. М.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та маркетингу
(відповідальний автор)
ORCID ID: 0000-0002-5140-2136

Молчанов Ю. В.

аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку
ORCID ID: 0009-0000-2355-3810

Гнатик Б. А.

аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку
ORCID ID: 0000-0003-3391-4143

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

Poliova Nataliya, Molchanov Yurii, Hnatyk Bohdan
Private Higher Educational Establishment "European University"

**ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ****FORMATION OF INVESTMENT AND INNOVATIVE ACTIVITIES
OF THE ORGANIZATION**

У статті розглядаються основні етапи та фактори, що впливають на формування інвестиційної та інноваційної діяльності організації. Показано, що проблема дуже актуальна і є основою зростання конкурентоспроможності будь-якої організації. Описані деякі види інвестицій, їхня відмінність між собою та вплив на діяльність організації та отримання прибутку. У статті розповідається про те, що будь-яка діяльність організації залежить від чітко сформульованих стратегій та цілей розвитку даних сфер. Визначаються фактори, умови, етапи, інструментарій та методи наукового дослідження інноваційних та інвестиційних шляхів розвитку організації. Градація наукових досліджень в інноваційній діяльності на фундаментальні та прикладні. Цілі, види робіт, факторів націлених на виявлення значних закономірностей у процесі еволюції природи та суспільства. Виявлено основні ризики цих видів діяльності. Зроблено акцент на тому, що організація раціонально повинна використовувати отримані від інвестування та інновацій кошти з метою зниження ризиків банкрутства та збільшення продажів і прибутку, що може досягатись шляхом диверсифікації діяльності організації, освоєнням нових ніш.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інноваційна діяльність, вкладення коштів, інвестиції, стратегічні інвестиції, базові інвестиції, поточні інвестиції, портфельні інвестиції, прямі інвестиції, диверсифікація, ринкова ніша.

With the development of the market system, investment and innovation activities began to play one of the key roles in the formation of the budget of any organization. If earlier in the conditions of the command-administrative economy, the main and only investor was the state, today both individuals and legal entities, various organizations, have come to the fore. Investments in the company play an important strategic role, as they contribute to the formation of the long-term capital structure. Capital, in the sense of running a business, actually belongs to assets. Both financial and non-financial assets are necessary for the effective functioning of the company, and in this context, efficiency means obtaining a stable profit by the company. The article considers the main stages and factors affecting the formation of the investment and innovative activities of the organization. It is shown that the problem is very relevant and is the basis of the growth of competitiveness of any organization. Some types of investments are described, their differences between each other and their impact on the organization's activities and profit making. The article talks about the fact that any activity of the organization depends on clearly formed strategies and goals for the development of these areas. Factors, conditions, stages, methods, tools and methods of scientific research of innovative and investment ways of development of the organization are determined. Gradation of scientific research in innovation activity into fundamental and applied. Goals, types of work, factors aimed at identifying significant regularities in the process of evolution of nature and society. The main risks of these types of activities have been identified. Emphasis is placed on the fact that the organization should rationally use the funds received from investments and innovations in order to reduce the risks of bankruptcy and increase sales and profit, which can be achieved by diversifying the organization's activities, developing new niches. The investment and innovation activities of the organization are aimed at the development of new markets and the creation of new divisions, the competitiveness of organizations. Moreover, the effectiveness of investment and innovation activity is manifested in the increase of profit received by the organization, that is, investments and innovations are necessary to ensure the normal

functioning of enterprises in the future period. The company invests temporarily released funds that contribute to the expansion of production, structural transformations, as well as the solution of many social problems.

Keywords: investment activity, innovative activity, investment, investment, strategic investment, basic investment, current investment, portfolio investment, direct investment, diversification, market niche.

Постановка проблеми. З розвитком ринкової системи, інвестиційна та інноваційна діяльність почала грати одну з ключових ролей у формуванні бюджету будь-якої організації. Якщо раніше в умовах командно-адміністративної економіки, головним та єдиним інвестором виступала держава, то сьогодні на передній план вийшли як фізичні, так і юридичні особи, різні організації.

Інвестиції у компанії грають важливу стратегічну роль, оскільки вони сприяють формуванню довгострокової структури капіталу. Капітал, у сенсі ведення бізнесу, фактично належить до активів. Для ефективного функціонування компанії, а в даному контексті під ефективністю розуміється отримання компанією стабільного прибутку, необхідні як фінансові, так і та нефінансові активи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом, у зв'язку з загостренням цієї проблеми, науковці все більше звертають увагу на її дослідження в контексті забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України загалом. Цю проблему у своїх роботах вивчали такі дослідники, як І.В. Грещенко [1], В.М. Анікеєнко, О.В. Балахонова [1], М.Т. Дичко, А.А. Дискіна [2], Р.О. Чучуменко [2], Н.О. Дугієнко, Н.О. Ковальчук [3], К.А. Смольнікова [3], К.І. Жалоба [3], Т.О. Сімкова [4], О.К. Байда [4], С.О. Заїка, В.І. Захарченко, В.П. Залізнюк [5], Н.П. Сафонік [5], А.С. Кая [5] та інші. Проте обґрунтування інноваційно-інвестиційних напрямів розвитку промислових організацій залишається актуальним питанням, що потребує подальшого глибокого вивчення.

Формулювання цілей статті. Обґрунтування теоретичних положень та напрямів формування інвестиційної та інноваційної діяльності організації.

Виклад основного матеріалу. Одним з джерел формування активів є інвестиції: стратегічні, базові, поточні – відмінність яких полягає у їх призначенні [1].

Базові інвестиції сприяють розширенню чинного підприємства. Це своєю чергою сприяє освоєнню нових ринків збуту, якщо діяльність підприємства пов'язана з продажами. Така організація збільшує охоплення аудиторії, що призводить до збільшення прибутку.

Стратегічні інвестиції впливають на створення підприємством нових підрозділів, функціонуючих в іншій діяльності. Таким чином, компанія займе нову для себе нішу на ринку, що сприяє залученості додаткових ресурсів, і навіть розвиток окремих регіонів країни.

Завдяки стратегічним та базовим інвестиціям, організація вкладає наявні у своєму розпорядженні ресурси (частіше фінансові) для освоєння нових (для організації) територій країни, створення нових підрозділів, які у майбутньому будуть приносити додатковий дохід.

Поточні інвестиції спрямовані на вкладення активів на заміну основних засобів, тобто поповнення запасів, а також проведення капітального ремонту тощо. У такому разі капіталовкладення буде направлено на часткове переобладнання підприємства із заміною морально застарілого, а фізично зношеного облад-

нання. Зношене обладнання знижує продуктивність компанії, якщо здійснити інвестиції в основний фонд, підвищиться якість та швидкість випуску продукції, що призведе до збільшення прибутку та залучення нових клієнтів [2].

Ефективність інвестиційної діяльності залежить від фінансового стану організації, а також від структури інвестицій підприємства, що складається переважно з портфельних та прямих інвестицій. Ефективність буде досягнуто в тому випадку, якщо буде отримана максимальна віддача від портфельних, так і від прямих інвестицій, але за мінімального ризику. Відмінність у цих видах інвестицій полягає у меті інвестування.

Мета прямих інвестицій полягає у розширенні сфери впливу та фінансових інтересів. По суті, ця інвестиційна діяльність спрямована на встановлення контролю за відповідною організацією.

Портфельні інвестиції не передбачають отримання реального контролю над підприємством. Організація здійснює інвестиційну діяльність через портфельні інвестиції з метою отримання додаткового доходу, що формує капітал компанії.

Будь-яке виробництво потребує капіталовкладень. Як правильно вкласти їх і куди? Для цього існує інвестиційна стратегія. Будь-яка стратегія, а в будь-якій організації вона не одна, починається з визначення мети діяльності підприємства. Безліч цілей передбачає їхню розстановку за різними ознаками та цінностями. Основною метою організації є збереження незалежності та посилення позицій на ринку, збереження при цьому високої прибутковості виробництва. Оскільки споживач та довкілля, умови фінансування, переваги споживача знаходяться в постійному русі, досягнення цілей здійснюється різними шляхами, що є сутністю інвестиційної стратегії.

Іноді цілі організації можуть змінитися настільки різко, що інвестиційна стратегія теж повинна повністю бути переглянута та зорієнтована на нові цілі. Щоб уникнути таких ситуацій, інвестиційна стратегія повинна періодично уточнюватись і аналізуватись. Отже, інвестиційна стратегія підприємства: є складовою загальної стратегії підприємства; базується на визначених цілях довгострокового розвитку; встановлює пріоритети інвестиційної діяльності на певні періоди; визначає характер та обсяг необхідних інвестиційних ресурсів для досягнення поставлених цілей; виступає інструментом для реалізації обраної місії підприємства.

Інвестиційна стратегія – це сукупність дій для найефективнішого розвитку [3]. Як інвестори, так і персонал організації переслідують ті самі цілі, а саме – досягнення максимального ефекту від вкладених інвестицій у майбутньому.

На певному етапі розвитку організації формується своя інвестиційна стратегія, що враховує джерела, що існують на даний момент інвестування та ефективності їх використання. Для формування інвестиційної стратегії дуже важливою є загальна стратегія економічного розвитку підприємства.

Формування інвестиційної стратегії організації – складний творчий процес, який спирається на високу кваліфікацію виконавця. Формування стратегії ґрунтується на прогнозі умов здійснення інвестиційної діяльності, відстежує потенційних користувачів інвестиційного ринку, а також конкурентів. На необхідність формування інвестиційної стратегії впливають такі умови: зміна факторів зовнішнього інвестиційного середовища; можливі зміни життєвого циклу підприємства; кардинальні зміни діяльності підприємства

Для формування інвестиційної стратегії необхідно чітко розуміти: які цілі вона передбачає, і які фактори впливають на вибір інвестиційної стратегії. Цілі: максимізації прибутку від інвестиційної діяльності; мінімізації інвестиційних ризиків. Для цього необхідно здійснити наступні кроки: дослідити зовнішнє інвестиційне середовище та кон'юнктуру інвестиційного ринку; провести технічні та маркетингові дослідження; визначити коло нових інвестиційних можливостей; здійснити оцінку найбільш ефективних інвестиційних проєктів; розробити капітальний бюджет; сформувати оптимальну структуру інвестування.

Чинники (загальна стратегія розвитку): проникнення на ринок та забезпечення виживання при збитковій діяльності; закріплення на ринку та забезпечення беззбиткової діяльності; забезпечення постійного зростання прибутку з виходом на оптимальний рівень; зниження ризиків діяльності та отримання зростання прибутку; стабілізація обсягу діяльності; пошуки нових форм та напрямів діяльності.

Існуючі вільні грошові кошти організації дають можливість інвестувати їх у довго-, середньо- та короткострокові реальні та фінансові активи. Іншими словами, формування інвестиційної стратегії допомагає прийняти більш ефективні управлінські рішення, які безпосередньо пов'язані з розвитком підприємства за умов постійно мінливих чинників: зовнішніх і внутрішніх.

Формування інвестиційної стратегії передбачає кілька етапів:

- визначення періоду формування інвестиційної стратегії;
- вибір стратегічної мети інвестиційної стратегії;
- визначення джерел фінансування та напрямів інвестування;
- уточнення термінів та інвестиційних програм;
- оцінка розробленої інвестиційної стратегії;
- перегляд стратегії залежно від зміни зовнішніх умов та стану організації.

Найважливішим етапом вироблення інвестиційної стратегії є етап вибору стратегічної мети. Цьому етапу передують вироблення та осмислення основної діяльності організації, яка включає в себе узагальнюючі принципи ведення бізнесу, відносини між працівниками і керівником, побудова соціальної схеми взаємовідносин всередині організації, потреби організації, досягнення високої прибутковості і вищого становища на ринку своєї продукції.

На цій підставі і виробляються стратегічні цілі, де інвестиційна діяльність організації займає провідне становище. Інвестиційна стратегія організації формується менеджерами та реалізується відповідними структурами підприємства. До обов'язків такої

структури повинні входити як розробка інвестиційної стратегії, так і видача інвестиційних завдань за всіма підрозділами, задіяними у реалізації інвестиційної програми, а також контроль за реалізацією інвестиційної стратегії та аналіз технічних і економічних результатів здійснених інвестицій.

В цілому ж, за втілення в життя інвестиційної стратегії відповідальність несе вище керівництво організації та персонально її директор.

Нерозривно з інвестиційною діяльністю є й інноваційна. Вона в організації виступає в якості найважливішого та одного з найважливіших аспектів діяльності керівників та спеціалістів. Інноваційна діяльність має колосальне значення, зважаючи на те, що в умовах постійно оновлюваного середовища утримати свої позиції на ринку можна тільки шляхом розвитку та оновлення організації. Основним завданням інноваційного процесу є комерціалізація результатів науково-дослідної діяльності. Весь інноваційний процес прийнято ділити на кілька стадій, які своєю чергою складаються з етапів [4].

На першій (початковій) стадії реалізуються фундаментальні теоретичні дослідження, прикладні дослідження та проєктно-конструкторські розробки. На етапі прикладних досліджень зроблені теоретичні знання набувають реального оформлення, оскільки вони втілюються в інноваційних зразках техніки, технології або їх окремих компонентах, що доводять або, навпаки, спростовують ймовірність їх використання на практиці у цьому чи майбутньому часі.

Остаточним на дослідницькій стадії виступає етап проєктно-конструкторських розробок, у ході якого створюється необхідна документація та дослідні зразки нової продукції для її подальшого випробування. На стадії виробництва виявляють два етапи: конструювання технологічного процесу та його втілення при випуску нових товарів. Фінішна стадія інноваційного циклу також складається із двох етапів: етап реалізації інноваційного продукту та етап її застосування на практиці кінцевими споживачами.

Роль наукового дослідження у процесі інноваційної діяльності є пріоритетною. Саме від того, наскільки грамотно буде здійснено цей етап залежить весь результат інноваційної діяльності організації.

Інвестування в активи підприємства відбувається з метою випуску нової продукції, або удосконалення старої з подальшим зростанням показників прибутку та продажів. Дослідники визначають за мету інвестування [5]:

- збільшення обсягів та зростання якості виробництва;
- погашення витрат на амортизацію та недопущення зносу основних фондів;
- поліпшення технічного та технологічного рівня виробництва;
- здійснення заходів, пов'язаних із природоохоронною діяльністю;
- забезпечення конкурентоспроможності кінцевого товару;
- придбання цінних паперів інших підприємств.

Під функціями інвестицій мається на увазі забезпечення ефективного розвитку та розширення виробництва. Таким чином, підприємство має використовувати одержані від інвестування кошти з метою

зниження ризиків. банкрутства та збільшення продажів та прибутку. Це може бути досягнуто шляхом диверсифікації діяльності організації, освоєнням нових ніш.

Інвестування як економічний процес, що виконує ряд важливих умов для розвитку економіки, забезпечуючи систему відносин між інвестором та керівником об'єкта, що інвестується щодо застосування інвестиційних ресурсів для розширення та розвитку виробництва. Для економіки загалом інвестиційний процес виступає як інструмент, що акумулює економічне зростання.

На рівні організації, інвестиції допомагають досягти наступних цілей:

- розширення та розвиток виробництва;
- забезпечення сучасними технологіями та обладнанням;
- розвиток науково-технічних досліджень;
- підвищення якості продукції;
- можливість уникати надмірного зносу основних засобів.

Таким чином, інвестиції грають значну роль як на рівні виробництва, так й у розвитку економіки всієї країни.

Однак, ринкова система передбачає постійне виникнення ризиків, що виникають на кожному етапі управлінської діяльності. Управління інвестиціями, що мають таку значну участь у господарській діяльності організації у довгостроковій перспективі, пов'язане із значними ризиками.

Своєчасне виявлення можливих ризиків та їх облік під час складання інвестиційного проекту необхідно для забезпечення надійності діяльності організації так само, як оцінка фінансової стійкості та прибутковості.

Ризики зумовлюють ситуацію, в якій можливі негативні економічні результати, що спричиняють збитки або нульовий економічний результат, при якому організація залишається на тому ж рівні, що й до інвестування.

Серед великої кількості ризиків можна виділити такі види ризиків, як [2]:

- систематичний ризик, можливої кризи на ринку цінних паперів;
- несистематичний, можлива криза конкретного виду цінних паперів;
- селективний, тобто неправильний вибір об'єкта інвестування при формуванні портфеля;
- тимчасовий ризик вибору непридатного для інвестування часу;
- ризик змін в законодавстві;
- інфляційний ризик, що характеризується знеціненням грошей, у зв'язку з яким інвестор зазнає великих збитків;
- ризик можливості зниження вартості придбаного інвестором цінного папера.

Крім того, в умовах загальної економічної нестабільності в державі з'являється ще низка ризиків, таких як:

- валютний ризик, пов'язаний зі зниженням курсів валют;
- фінансовий ризик через банкрутство фірми, нерентабельність цінних паперів;
- операційний ризик, пов'язаний з неправильним вибором об'єкта інвестування чи неправильної організації інвестиційного процесу;
- ризик зміни процентних ставок;
- кредитний ризик, пов'язаний з несплатою кредиту або відсотків за кредитом.

Рівень інвестиційного ризику перебуває у щільному взаємозв'язку з політичною, економічною, соціальною сферою та характеризує ступінь невизначеності кінцевого результату інвестування. Крім глобальних причин виникнення ризиків, існують також локальні, пов'язані безпосередньо з виробничим процесом у конкретній організації:

- ризик проблем з постачальниками;
- ризик зростання цін на інвестиційні товари;
- ризик вибору некваліфікованого робочого складу;
- ризик зниження темпів зростання та прибутковості організації.

Таке різноманіття різного роду ризиків ускладнює інвестиційний процес та може загальмувати як економічний розвиток підприємства, так і знизити ефективність економічної системи загалом.

Висновки. Взаємозв'язок стратегії інноваційної та інвестиційної діяльності стає основою стійкого життєвого циклу організації. Інвестиції та інновації можуть розглядатися як стратегічні чинники, та інструменти або елементи стратегії в управлінні життєдіяльності організації. Інноваційні та інвестиційні стратегії стають важливим фактором виживання організації при гострому дефіциті ресурсів, який посилює їхнє становище в умовах важкої боротьби за утримання обсягу продажу, частки ринку та конкурентної позиції. З іншого боку, такі стратегії є інструментом розширення операційної діяльності, можливо за рахунок нових інвестицій та інновацій у сферах виробництва, розвитку асортименту продуктів та їх збуту.

Інвестиційна та інноваційна діяльності організації спрямовані на освоєння нових ринків та створення нових підрозділів, конкурентоспроможності організації. Більше того, ефективність інвестиційної та інноваційної діяльності проявляється у збільшенні одержуваного організацією прибутку, тобто інвестиції та інновації необхідні для забезпечення нормального функціонування підприємств саме у майбутньому періоді. Підприємство вкладає тимчасово вивільнені кошти, які сприяють розширенню виробництва, структурним перетворенням, а також вирішенню багатьох соціальних проблем.

Література:

1. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Система забезпечення інвестиційноінноваційної діяльності підприємств. Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 12.04.2016 р.): у 2-х т. Вінниця : ВНИІЕ ТНЕУ, 2016. Т. 1. С. 145–147.
2. Дискіна А.А., Чучуменко Р.О. Інноваційно-інвестиційна діяльність як основа підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент.* 2015. Вип. 12. С. 86–89.

3. Ковальчук Н.О., Смольнікова К.А., Жалоба К.І. Значення та зміст інвестиційно-інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2020. № 10. С. 89–95. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-89-95>

4. Сімкова Т.О., Байда О.К. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/121.pdf

5. Залізнюк В.П., Сафонік Н.П., Кая А.С. Сучасні тенденції інноваційної діяльності підприємств України у міжнародному економічному просторі. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. № 4 (76). С. 183–189. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/76.183>

References:

1. Hrishchenko I. V., Balakhonova O. V. (April 12, 2016) Systema zabezpechennia investytsiino-innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv. Shliakhy aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti v osviti, nauksi, ekonomitsi: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii: u 2-kh t. Vinnytsia: VNNIE TNEU. Vol. 1, pp. 145–147.

2. Dyskina A. A., Chuchumenko R. O. (2015) Innovatsiino-investytsiina diialnistyakosnovapidvyshchenniakonkurentospromozhnosti promyslovykh pidpriemstv. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment*, is 12, pp. 86–89.

3. Kovalchuk N. O., Smolnikova K. A., Zhaloba K. I. (2020) Znachennia ta zmist investytsiino-innovatsiinoi diialnosti vitchyznianskykh pidpriemstv. *Biznes Inform*, no. 10, pp. 89–95. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-89-95>

4. Simkova T. O., Baida O. K. (2020) Formuvannia systemy upravlinnia investytsiinoi diialnistiu pidpriemstva. *Efektivna ekonomika*, no. 12. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/121.pdf

5. Safonik N., Zalizniuk V., & Kaia A. (2021) Suchasni tendentsii innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy u mizhnarodnomu ekonomichnomu prostori [Modern trends of innovative activity of enterprises of Ukraine in the international economic space]. *Economic Bulletin of the Dnipro Polytechnic*, no. 4(76), pp. 183–189. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/76.183>

Стаття надійшла до редакції 28.08.2024

Стаття опублікована 09.10.2024